

MARDİN
ARTUKLU
ÜNİVERSİTESİ

MARDİN
ARTUKLU
UNIVERSITY

arts

Artuklu Sanat ve Beşeri
Bilimler Dergisi

Artuklu Journal of
Arts and Humanities

e-ISSN 2687-1890

Year/Yıl 2021, Special Issue for Necati Cumalı/Necati Cumalı Özel Sayısı, August/Ağustos

ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi

Artuklu Journal of Arts and Humanities

Year/Yıl 2021, Special Issue for Necati Cumalı/Necati Cumalı Özel Sayısı, August/Ağustos

Sahibi | | Owner

Mardin Artuklu Üniversitesi adına On Behalf of Mardin Artuklu University
Rektör Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR Rector Prof.

Baş Editör | | Editor in Chief

Doç. Dr. Mehmet IŞIK Assoc. Prof

Baş Editör Yardımcıları | | Vice Editors

Dr. Öğr. Üyesi Emre AŞILIOĞLU Assist. Prof
Arş. Gör. Sezer Ahmet KINA Res. Assist.
Arş. Gör. Kansu ÖZDEN Res. Assist.

Sanat Editörü | | Art Editor

Prof. Dr. Ayla KANBUR, Düzce Üniversitesi Prof.

Beşeri Bilimler Editörü | | Editor of Humanities

Prof. Dr. Sedat CERECİ, Mustafa Kemal Üniversitesi Prof.

Türkçe Dil Editörü | | Editor of Turkish Language

Dr. Öğr. Üyesi Funda MASDAR KARA, Bitlis Eren Üniversitesi Assist. Prof.

İngilizce Dil Editörü | | Editor of English Language

Doç. Dr. Emrah ÖZDEMİR, Çankırı Karatekin Üniversitesi Assoc. Prof.

Fransızca Dil Editörü | | Editor of French Language

Arş. Gör. İlker KAFALI, İstanbul Gelişim Üniversitesi Res. Assist.

Almanca Dil Editörü | | Editor of German Language

Dr. Öğr. Üyesi Başak KAPTAN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Assist. Prof.

Düzeltilmen | | Reader

Arş. Gör. Buğra KİBAROĞLU Res. Assist.

Tasarım ve Mizanpaj | | Design & Layout

Arş. Gör. Kansu ÖZDEN Res. Assist.

Sekreteryaya ve Ağ Sorumlusu | | Secretariat & Webmaster

Arş. Gör. Sezer Ahmet KINA Res. Assist.

ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi, uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi, yılda iki kez, Şubat ve Eylül aylarında elektronik ve gerektiğinde basılı olarak yayınlanır. Editörlerin kararı ile ek ve özel sayılar çıkarılabilir. Dergiye Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde yazılmış akademik çalışmalar kabul edilir.

ARTS: Artuklu Journal of Art and Humanities is an international peer-reviewed journal. The journal is published twice a year, in February and September, electronically and, where necessary, in print. Supplement and special issues can be published by the decision of the editors. Academic studies in Turkish, English, German and French are accepted.

Yazışma Adresi || Correspondence Address

T.C. Mardin Artuklu Üniversitesi,
Merkez Yerleşkesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Artuklu/Mardin/Türkiye, 47060

T.R. Mardin Artuklu University,
Central Campus, Faculty of Fine Arts,
Artuklu/Mardin/Turkey, 47060

İletişim || Contact

0090 482 213 40 02 • 0090 482 213 40 04 (f) • arts@artuklu.edu.tr

arts.artuklu.edu.tr

Editör Kurulu | | Editorial Board

Prof. Dr. Celal Oktay YALIN, Maltepe Üniversitesi Prof.

Prof. Dr. Selma KÖKSAL, Düzce Üniversitesi Prof.

Doç. Dr. Çağrı BULUT, Yaşar Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Dr. Mehtap HİSARCIKLILAR, Coventry University Assoc. Prof.

Doç. Dr. Şakir EŞİTTİ, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Şefik ÖZCAN, Mardin Artuklu Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Yıldız ERSAĞDIÇ, Dokuz Eylül Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Kutlu GÜRELLİ, Mardin Artuklu Üniversitesi Assoc. Prof.

Dr. Öğr. Üyesi Başak KAPTAN, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Assist. Prof.

Dr. Gulshen SAKHATOVA, Göttingen University Dr. Phil.

Danışma Kurulu | | Advisory Board

Prof. Maria Dolores Notari ABAD, Superior Ceramic School of Alcora Prof.

Prof. Dr. Paul GWYNNE, The American University of Rome Prof.

Prof. Dr. Manuela Maria Fernandes PENAFRIA, University of Beira Interior Prof.

Prof. Dr. Serdar YILMAZ, Balıkesir Üniversitesi Prof.

Doç. Dr. Kezban SÖNMEZ, Akdeniz Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Nesrin YEŞİLMEN, Mardin Artuklu Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Dr. Semih BÜYÜKKOL, Akdeniz Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Serap EMMUNGİL KARAMANOĞLU, Hacettepe Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Seniha ÜNAY SELÇUK, Düzce Üniversitesi Assoc. Prof.

Doç. Evrim Özlem KAVCAR, Mardin Artuklu Üniversitesi Assoc. Prof.

Dr. Öğr. Üyesi Rahman Işık SARIALIOĞLU, Mardin Artuklu Üniversitesi Assist. Prof.

Dr. Öğr. Üyesi Dilaver BAYINDIR, Dokuz Eylül Üniversitesi Assist. Prof.

ARTS, ULAKBİM tarafından taranan **TR Dizin** dergi listesi ile EBSCO tarafından taranan **Central & Eastern European Academic Source Database** listesinde yer almaktadır.

ARTS is in the **TR Dizin** and **Central & Eastern European Academic Source Database** indexed by ULAKBİM and EBSCO.

ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

ARTS: Artuklu Journal of Arts and Humanities is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

İçindekiler | | Index

B İ L D İ R G E
D E C L A R A T I O N

Doğumunun 100.
Yılında Necati Cumalı
Sempozyumu Sonuç
Bildirgesi

Düzenleme Kurulu

Final Declaration for the
Necati Cumalı Symposium
on the 100th Anniversary of
His Birth

13

D A V E T L İ Y A Z I
I N V I T E D P A P E R

Doğumunun Yüzüncü
Yılına İthafen: Necati
Cumalı'nın Oyun Yazarlığı
ve Tiyatromuzdaki Yeri

Hülya NUTKU

Dedicated to the His
Centennial Birthday: Necati
Cumalı's Playwriting and His
Place in Our Theater

17

A R A Ş T I R M A M A K A L E S İ
R E S E A R C H A R T I C L E**Abdullah ŞENGÜL**

Necati Cumalı'nın
Tiyatrolarında Türk Tarihi

The Turkish History in
Necati Cumalı's Theaters

31

Tuğba ÖZKAN

Necati Cumalı'nın
Oyunlarında Mekân ve
Coğrafyanın Kurgulanışı:
Kent ve Kasaba İmgesi

Fictionalizing Space and
Geography in the Necati
Cumalı's Plays: Images of
City and Small Town

44

Necati Cumalı Şiirlerinde
Modernliğin Eleştirisi

Burak ÇAVUŞ

Criticism of Modernity in
Necati Cumalı Poems

74

Bir Şairin Gözünden
Seksenler: *Tufandan*
Önce Örneği

Dursun ŞAHİN

The Eighties Through the
Eyes of a Poet: Example of
Tufandan Önce

90

Necati Cumalı'nın
Makedonya 1900 Adlı
Eserinde Kültürel Bellek İnşası

Aslı SOYSAL EŞİTTİ

Construction of Cultural
Memory in Necati Cumalı's
Macedonia 1900

109

Necati Cumalı Eserlerinde
Kadın Karakterlerin İletişim
Dili: *Dila Hanım* Örneği

Emine KILIÇASLAN

Communication Language
of Female Characters
in Necati Cumalı Works:
Sample of *Dila Hanım*

136

Nergiz GÜNDEL ve Abdullah Güray BAŞAKCIOĞLU

Televizyonda Edebiyat
Uyarlamaları: Necati
Cumalı'nın *Dila Hanım*'ı
Üzerine İnceleme

Literary Adaptations on
Television: A Study on Necati
Cumalı's *Dila Hanım*

149

Ragıp TARANÇ ve Melih TOMAK

*Adı Vasfiye ve Uzun Bir
Gece* Filmlerinde Necati
Cumalı'nın Sinemasal
Yorumları

Cinematographic Comments
of Necati Cumali in the Movies
Adı Vasfiye and Uzun Bir Gece

178

Metinsel Serilerin İzleri:
Susuz Yaz'ın Diyalojik
Düzleminde Dışavurum
ve Alımlamalar

Olgun Atamer

The Traces of Textual Series:
Reflections and Perceptions
in the Dialogic Dimension of
Susuz Yaz (Dry Summer)

193

Editörden

Merhaba,

ARTS'ın ilk özel sayısını şiir, tiyatro, hikâye, roman, oyun ve deneme türündeki eserleriyle Türk edebiyatına ve sanatına önemli katkılar sunan Necati Cumalı'ya armağan etmiş olmaktan büyük mutluluk duyuyoruz. Bu yıl doğumunun yüzüncü yılını kutladığımız büyük sanatçının yaşamına ve eserlerine dair çok değerli çalışmaların yer aldığı bu sayının, onun sanat ve kültür hayatımızdaki yerinin daha iyi anlaşılmasına ve kendisine yönelik akademik ilginin artmasına katkıda bulunmasını gönülden diliyoruz.

Necati Cumalı ve eserleri üzerine bir özel sayı yayınlama düşüncesi, *Doğumunun 100. Yılında Necati Cumalı Sempozyumu*'nda sunulan bildirilerden hareketle ve bu sempozyum oturumlarındaki fikri tartışmalar sırasında ortaya çıktı. Mardin Artuklu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü koordinasyonunda Türk Dil Kurumu, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü ve Urla Kaymakamlığı iş birliğiyle düzenlenen *Doğumunun 100. Yılında Necati Cumalı Sempozyumu*, Necati Cumalı ve eserleri konusunda yapılan ilk bilimsel etkinlik oldu. Sempozyumun sonuç bildirgesinin ilginize sunulduğu bu sayıdaki makalelerin önemli bir kısmı da sempozyumda sunulan bildirilerin derinleştirilmesiyle ortaya çıkan makalelerden oluştu.

Belirtmem gerekiyor ki bu sayı derginin editörü olarak bendeniz Doç. Dr. Mehmet Işık için özel bir önem taşıyor. Bu önem sempozyumun açılış konuşmasındaki şu sözlerimde somutlaşıyor:

“

Necati Cumalı ile çocukluk yıllarımda bir tütün tarlasında başlayan dostluğumuz, yazarın yaşamını yitirdiği 2001 yılına kadar devam etti. Elbette o gün, tütün tarlasında; bir gün bu ünlü yazar için düzenlenecek bir sempozyumun başkanlığını yürüteceğim aklımın ucundan bile geçmezdi. Necati Cumalı denildiğinde aklıma gelen ilk şey içinden hep iyilik yapmak gelen ve hiçbir zaman büyümeyecek olan bir çocuğun masumiyetidir. Yıldız Kenter onun en sevdiği tarafının büyümemiş çocukluğu olduğunu söylerken de, Yaşar Kemal ona yaşlanmaz şair çocuk derken de hep bu yönüne vurgu yapmıştır. O, Florina'da başlayan yaşam yolculuğuna;

toprağına, suyuna ve insanına adeta aşık olduğu Anadolu'da devam etmiş ama bu aşk onun gözünü kör etmemiş, Anadolu insanının gündelik yaşamına gerçekçi bir ayna tutmayı başarmıştır. Yazarın bir diğer önemli başarısı ise Osmanlı'nın son döneminde, Balkanlarda yaşanan acıları ve zorunlu göçün insanlar üzerindeki etkilerini, oldukça objektif bir biçimde eserlerinde işlemesidir.

”

Anlaşıldığı üzere Necati Cumalı'nın en önemli özelliklerinden birisi, mübadeleyi deneyimleyen ve bu deneyimlerini oldukça objektif bir şekilde eserlerine yansıtan bir sanatçı olmasıdır. Lozan Barış Anlaşması'nın imzalanmasından sonra 1924'te Batı Makedonya bölgesinde yer alan Florina'dan ailesiyle birlikte ülkemize göç eden Cumalı, çok küçük yaşta yaşadığı bu göçten oldukça etkilenecek eserlerinde ağırlıklı olarak göç olgusuna ve toplumsal olaylara yer vermiş ve bu eserleriyle kültür ve sanat yaşamımıza büyük katkılar sunmuştur. Başka bir ifadeyle Necati Cumalı bir mübadil yazar olarak, mübadelenin yarattığı etkileri kişisel olarak deneyimlemiş ve eserlerine aktararak bir döneme ışık tutmuştur. *Viran Dağlar* ve *Makedonya 1900* adlı eserlerinde son dönem Osmanlı Balkanlarının gündelik yaşamını, sosyal ve ekonomik yapısını başarılı bir şekilde resmetmiş; dönemin acılarına ayna tutmuştur.

Necati Cumalı şiir, tiyatro, hikâye ve roman gibi sanatın farklı alanlarında eserler vermiş oldukça üretken bir yazardır. Üstelik bu eserlerinden *Boş Beşik*, *Susuz Yaz*, *Tütün Zamanı*, *Dila Hanım*, *Derya Gülü*, *Ay Büyürken Uyuyamam* gibi onlarcası sinemaya uyarlanmış ve birçok ödüle layık görülmüştür. Bunlardan 1963 yılında Metin Erksan tarafından sinemaya aktarılan *Susuz Yaz*, 1964 yılında Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülüne layık görülerek Türk sinemasına ilk uluslararası ödülü kazandırmıştır. Tüm bunlardan hareketle özel sayımız yazarın eser verdiği alanlara uygun şekilde sırasıyla tiyatro, edebiyat ve sinema alanlarından gelen metinlerle şekillenmiştir.

Necati Cumalı Özel Sayısı'nda siz değerli okuyucularımızı karşılayacak ilk metin "Doğumunun Yüzüncü Yılına İthafen: Necati Cumalı'nın Oyun Yazarlığı ve Tiyatromuzdaki Yeri" başlığını taşıyor. ARTS'ın ilk davetli yazısı olan bu metin, aynı zamanda yazarın arkadaşı ve Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Sanatları Bölümü'nün duayen öğretim üyesi Prof. Dr. Hülya Nutku tarafından kaleme alındığı için oldukça kıymetli. Sayın Nutku'ya

davetimizi kırmayıp gönderdiği ve Necati Cumalı gibi kültür ve sanat yaşamımızın değerli yapıtaşlarının anılarak yaşatılmasının genç kuşakları zenginleştireceğini savunduğu duygu yüklü yazısı için sonsuz teşekkürlerimizi yineliyoruz.

Prof. Dr. Abdullah Şengül imzasını taşıyan makale, "Necati Cumalı'nın Tiyatrolarında Türk Tarihi" başlığıyla Necati Cumalı'nın konusunu tarihten alan iki önemli tiyatro eseri *Yürüyen Geceyi Dinle* ile *Vatan Diye Diye* inceleniyor. Şengül, yazarın özellikle 12 Mart sürecini anlattığı *Yürüyen Geceyi Dinle* oyununda o dönem için çok gerekli olan entelektüel bir dil kullandığını ve onun entelektüel birikiminin, içinde yaşadığı çağı, üzerinde yaşadığı toprağı, mirasçısı olduğu tarihi ve kültürel değerleri anlatışı bakımından bir tarafıyla geleneksel diğer tarafıyla da çağdaş bir nitelik taşıdığını savunuyor.

"Necati Cumalı'nın Oyunlarında Mekân ve Coğrafyanın Kurgulanışı: Kent ve Kasaba İmgesi" başlıklı ikinci makale, İstanbul Arel Üniversitesi'nden Arş. Gör. Dr. Tuğba Özkan tarafından kaleme alındı. Çalışmada Necati Cumalı'nın oyunlarında yer alan mekân ve coğrafyaya ait edebî temsillerin daha çok İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentler ile başta Ege kasabaları olmak üzere Anadolu taşrası olduğu, biyografik unsurların yazarın eserlerindeki mekân seçimi ve mekânın temsilinde etkili olduğu, yazarın kendi hayat coğrafyasıyla kesişecek şekilde oyunlarında Ege coğrafyasını sıklıkla edebî mekân olarak kurguladığı tartışılıyor.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Burak Çavuş tarafından kaleme alınan üçüncü makale, "Necati Cumalı Şiirlerinde Modernliğin Eleştirisi" başlığını taşıyor. Necati Cumalı'nın *Tufandan Önce* kitabındaki şiirleri üzerinden sanatçının modernliğin sonuçlarına dair yaklaşımlarını inceleyen Çavuş, bu şiirlerde "bireyin medya araçlarıyla gözetilip tüketime yönlendirilmesine, insanın teknolojik gelişmeler karşısındaki çaresizliğine ve bu gelişmeler doğrultusunda oluşan risk ve tehlikeye, kapitalizmin insan bedenini dahi metalaştırmasına, kitlelerin müzik, spor gibi çeşitli unsurlarla uyuşturulmasına ve en nihayetinde insani değerlerin bir bir yok olarak insanın yalnızlaşmasına, yabancılaşmasına" odaklanıldığını ortaya koyuyor ve Cumalı'nın modernlik eleştirisinin, birçok Marksist ve postmodernist eleştirmenin eleştirel görüşleriyle paralellik içerdiği tespitini yapıyor.

"Bir Şairin Gözünden Seksenler: *Tufandan Önce* Örneği" başlığını taşıyan dördüncü makale de Necati Cumalı'nın *Tufandan Önce* kitabındaki şiirlerine

odaklanıyor. Giresun Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Dursun Şahin ve Doç. Dr. Mehmet Alver tarafından ortaklaşa hazırlanan çalışmada, Cumalı şiirlerinde toplumsal gerçekliğin hangi ölçüde yer aldığı ve nasıl bir tutumla ele alındığı toplumsal eleştiri kuramı çerçevesinde analiz ediliyor ve edebiyat - toplum ilişkisi ile sanatçı duyarlılığının önemine dikkat çekiliyor.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Aslı Soysal Eşitti tarafından kaleme alınan "Necatî Cumalı'nın Makedonya 1900 Adlı Eserinde Kültürel Bellek İnşası" başlıklı beşinci çalışmada incelenen hikâyelerde Türklüğün ve İslam'ın iç içe geçtiği bir coğrafya olarak Balkanların kültürel bellek mekânı olarak konumlandırıldığı, bu coğrafyada yaşayan Türklerin vatan bildikleri topraklardan ayrılmasının onlar üzerinde yıkıcı bir etkiye sahip olduğu, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik ve siyasi olarak zayıflamasının ve tüm dünyayı saran milliyetçilik akımının sonucunda Balkanlardaki topraklarını kaybetme sürecinde yaşananların hikâyelere aktarıldığı, bu yolla Balkanlarda yaşanan bu tarihsel zamanın kültürel bellekte sabitlendiği savunuluyor.

Altıncı makale yine *Makedonya 1900*'de yer alan ve Orhan Aksoy tarafından sinemaya aktarılan *Dila Hanım*'daki kadın karakterlerin iletişim diline odaklanıyor. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden Doç. Dr. Emine Çakmak Kılıçaslan tarafından yazılan "Necatî Cumalı Eserlerinde Kadın Karakterlerin İletişim Dili: *Dila Hanım* Örneği" başlıklı çalışma, eserde birinci ağızdan anlatımın hakim olduğu, Cumalı'nın sade ve etkileyici güçlü üslubunun kendisini gösterdiği, hikâyedeki kadınların kaderine ve törelere boyun eğmeleri açısından birbirleriyle benzer davranış örüntüleri sergilediği temalarını tartışmaya açıyor.

Yedinci makale Necatî Cumalı'nın sinemadan sonra televizyona da uyarlanan eserlerinden *Dila Hanım* üzerine. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Nergiz Gündel ve yüksek lisans öğrencisi Abdullah Giray Başakcioğlu tarafından hazırlanan "Televizyonda Edebiyat Uyarlamaları: Necatî Cumalı'nın *Dila Hanım*'ı Üzerine İnceleme" başlıklı makalede Star TV (2012-2013) ve Show TV (2013-2014) kanallarında iki sezon boyunca (62 bölüm) televizyon dizisi olarak yayınlanan *Dila Hanım* inceleniyor. Yazarlar, Necatî Cumalı'nın öyküdeki sınırlı ama etkili anlatısının, uzun dizi hikâyesi içerisinde kaybolduğunun, kaynak metinde yer almayan çok sayıda yeni karakterin ve yan olayın eklenerek anlatının tahrif edildiğinin

altını çiziyor.

Sinema alanından gelen sekizinci makale Doç. Dr. Ragıp Taranç ile Öğr. Gör. Melih Tomak tarafından ortaklaşa hazırlanan “*Adı Vasfiye ve Uzun Bir Gece* Filmlerinde Necati Cumalı'nın Sinemasal Yorumları” başlığını taşıyor. Yazarlar, Necati Cumalı'nın *Ay Büyürken Uyumam* adlı öykü kitabından sinemaya uyarlanan *Adı Vasfiye ve Uzun Bir Gece* filmleri üzerinden Necati Cumalı anlatılarının Akdeniz kimliğini ve kültürünü Türk sineması ile buluşturmayı başardığını ve sinemanın olanaklarıyla yerelden evrensele ulaşma imkanlarını genişlettiğini savunuyor.

Sonuncu makale Dr. Öğr. Üyesi Olgun Atamer'in doktora tez çalışmasından ürettiği “Metinsel Serilerin İzleri: *Susuz Yaz*'ın Diyalojik Düzleminde Dışavurum ve Alımlamalar” başlıklı çalışma. Atamer, Necati Cumalı'nın 1960 tarihli uzun hikâyesi *Susuz Yaz* ile onun 1963 ve 1973 tarihli aynı isimli film uyarlamalarını, içerdikleri diyalojik etkileşimler bağlamında inceliyor ve *Susuz Yaz* anlatısının kaynak metninde toplumsal, ahlaki ve psikolojik boyutun öne çıkması karşısında, ilk uyarlamada su mülkiyeti üzerinden kapitalist düzen eleştirisine odaklanıldığını, ilk uyarlamanın taşıdığı bu politik niteliğin ikinci uyarlamada ise Yeşilçam'ın kurumsal temsil tarzına bağlı olarak zayıfladığını ve popülerleştiğini ileri sürüyor.

Bir sonraki sayı, kısa bir zaman sonra, Eylül ayında siz okuyucularımızın ilgisine sunulacak. O vakte kadar sağlık temennilerimi sunuyor, edebiyat ve sanat hayatımıza yapmış olduğu katkılarla ölümsüzleşen ve “Yaşlanmaz Şair Çocuk” olarak anılan Necati Cumalı'yı doğumunun yüzüncü yılında bir kez daha saygıyla anıyorum.

Doç. Dr. Mehmet Işık

Baş Editör